

київських відьом». Однак проникливе знайомство з публіцистикою Лузіної, позбавленою від нашарувань, пов'язаних із піаром, дає змогу побачити у письменниці справжню патріотку, щиро закохану у київську (й ширше, українську) старовину. Викладач, керуючи написанням студентської роботи (доповіді, реферату, курсового проекту), повинен допомогти молоді розібратися із цим досить складним матеріалом, відокремивши головне від другорядного.

Практично усі твори, які входять до циклу «Київські відьми», побудовано на опозиції своє/чуже, де «чужим» виступає іноземне, запозичене у сусідів й не притаманне українському менталітету. Це стосується як конкретних свят (наприклад, Гелоуїну), так і окремих традицій або фольклорно-міфологічних персонажів (той же Санта Клаус, який протиставляється Дідові Морозу). Лузіна обурюється, що українці забули власні давні традиції, мавпуючи чужоземців. Манкуртизм, зневага до національного минулого – це шлях у небуття. Потрібно відроджувати кращі здобутки українського народу.

У повістях про трьох киевиць – сучасних берегинь давнього міста докладно описуються деякі народні обряди, рясно цитуються фольклорні тексти. Видно, що письменниця проробила велику пошукову роботу, інколи реконструюючи те, що вважалося майже втраченим. У позааудиторній роботі зі студентсько-курсантською молоддю можна використовувати результати дослідницької роботи Лади Лузіної, втілюючи й відтворюючи деякі обряди на сцені (наприклад, русалії або свята, присвячені пам'яті про предків). Послугуючись методикою, запропонованою письменницею для реконструкції київської минувшини, доцільно запропонувати студентам/курсантам аналогічну роботу з реконструкції старовини тих місцевостей, звідкіля прибули вони самі. Цікавим може стати спроба укласти туристичні маршрути за так званими «місцями Сили», які, можливо, розташовані у тій або іншій області України.

Отже, сучасна українська популярна література, зокрема фантастика, й творчість таких авторів, як-от Лада Лузіна надають можливість урізноманітнити роботу з національно-патріотичного виховання вишівської молоді, надати їй сучасного звучання.

Одержано 03.11.2017

УДК 351.74(474.2)

Володимир Валентинович ЧУМАК,

*кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник
відділу організації наукової роботи*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6171-2250>*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ (НА ПРИКЛАДІ ЕСТОНІЇ)

Проаналізовано досвід реформування правоохоронних органів Естонії.

Проанализирован опыт реформирования правоохранительных органов Эстонии.

В умовах модернізації Української держави нагальною необхідністю є урахування позитивного зарубіжного досвіду запровадження нових організаційних форм забезпечення правопорядку і надання населенню допомоги у виявленні та усуненні загроз для охоронюваного блага. При цьому варто зазначити, що сліпе запозичення зарубіжного досвіду створює часом законодавчі суперечності, призводить до виникнення прогалин у регулюванні того чи іншого виду правовідносин [1, с. 3].

Цінність накопиченого у Естонській Республіці досвіду поліцейського будівництва пояснюється географічною близькістю цієї країни, спорідненістю вирішуваних проблем і необхідністю поглиблення співробітництва у боротьбі з транснаціональною злочинністю.

Слід зазначити, що питання вивчення зарубіжного досвіду діяльності поліції є предметом дослідження багатьох науковців, серед яких О. М. Бандурка, С. М. Гусаров, І. В. Дробуш, А. І. Камінський, А. Т. Комзюк, В. К. Колпаков, Н. П. Матюхіна, М. М. Москаленко, О. С. Проневич, В. П. Сальнікова, А. В. Сергєєв, Ю. М. Старілов, О. Ю. Синявська, О. С. Юнін та інші. Але реформування вітчизняної правоохоронної системи у контексті модернізації Української

держави зумовлює необхідність урахування апробованих зарубіжних підходів до оптимізації поліцейсько-правової сфери.

В рамках реалізації програми урядової коаліції на 2007–2011 роки було встановлено, що в якості одного з пріоритетів зміцнення внутрішньої безпеки припинення безглузлого з точки зору держави дублювання функцій різними міністерствами та відомствами. З метою запобігання дублювання і концентрації управління програма передбачала злиття Департаментів поліції, прикордонної охорони, громадянства та міграції. Наказом міністра внутрішніх справ № 57 від 13 квітня 2007 року була створена робоча група, до якої увійшло керівництво МВС і генеральні директори об'єднуючих департаментів. Члени робочої групи проаналізували доцільність створення об'єднаної структури, ризики і принципи формування об'єднаної організації.

Аналіз, проведений за участю представників Департаменту поліції, Департаменту прикордонної охорони та Департаменту громадянства та міграції, показав, що співробітники об'єднаних департаментів бачать в цьому процесі насамперед більш чіткий поділ обов'язків та відповідальності, створення логічною управлінською ланцюжка, що, в свою чергу, дозволить гнучко і швидко реагувати на очікування суспільства. Важливе значення надавалося також більш оптимальному використанню інфраструктури, концентрації компетенції, що працює на досягнення спільної мети [2].

На основі аналізу робоча група у травні 2007 року запропонувала міністру внутрішніх справ приступити до процесу об'єднання структур Департаментів поліції, прикордонної охорони, громадянства і міграції з тим, щоб завершити його до 2010 року. У жовтні 2007 року для об'єднання департаментів МВС була створена команда з реалізації проекту із семи осіб на чолі з Мареком Хелмом.

На початку 2008 року уряд обговорив ідею об'єднання департаментів та схвалив її. У лютому в міністерстві з'явилася програма об'єднання департаментів, найважливішою частиною якої була розробка нового закону про поліцію та прикордонної охорони. Йшлося про розробку дуже об'ємного закону, покликаного замінити Закон про поліцію, Закон про прикордонної охорони, Закон про поліцейській службі і Закон про прикордонну службу.

При підготовці злиття були зроблені серйозні зміни в системі навчання і перенавчання. Влітку 2008 року був проведений аналіз навчання з метою підвищення кваліфікації у сфері, підвідомчій МВС, і складена програма запропонованої Академією внутрішньої оборони єдиної системи підготовки. Було проведено також масове урівневе перенавчання чиновників і керівників об'єднуються відомств [2].

Законна підстава для об'єднання департаментів з'явилася 6 травня 2009 року, коли парламент прийняв Закон про поліцію та прикордонної охорони, а також закони про зміну Закону про уряд Естонської Республіки та інших законів. У червні уряд призначив генеральним директором Департаменту поліції і прикордонної охорони Райво Кюйта. Призначення генерального директора за півроку до того, як установа приступило до роботи, дозволило йому сформувати свою команду і прийняти чимало важливих рішень по запуску об'єданого відомства.

У серпні завершила роботу команда, керована Мареком Хелмом, і кермо влади були передані робочій групі, керованій Райво Кюйтом, яка була створена наказом міністра внутрішніх справ № 163L від 14 серпня 2009 р. Робоча група отримала завдання скласти бюджет департаменту на 2010 рік. Треба було також дати остаточні висновки про структуру управління та організації роботи об'єданого відомства. У серпні ж міністр внутрішніх справ Марко Померантс за пропозицією Райво Кюйта затвердив наказом керівництво Департаментом поліції і прикордонної охорони.

Закон про введення в дію Департамент поліції та прикордонної охорони був прийнятий парламентом 26 листопада 2009 р., а президент оголосив його 11 грудня. Тому, до 1 січня 2010 р. були створені всі передумови, щоб Департамент поліції і прикордонної охорони міг приступити до роботи.

Таким чином, во ім'я внутрішньої безпеки Естонської держави був створений Департаменті поліції і прикордонної охорони, де працює понад 5000 осіб. Це найбільша державна установа Естонії.

Основним завданням Департаменту поліції і прикордонної охорони (ДППО) є забезпечення охорони зовнішнього кордону Європи; питання, пов'язані з громадянством, та видача документів; безпека і громадський порядок всередині держави, а також запобігання злочинам та розслідування кримінальних справ.

Таким чином, департамент поліції та прикордонної охорони наділений широкою адміністративно-правовою правосуб'єктністю. Тому зазначимо, що вивчення досвіду реформування правоохоронних органів Естонії заслуговує на увагу. І може бути використаний з метою вдосконалення діяльності та подальшого розвитку правоохоронних органів України.

Список бібліографічних посилань

1. Проневич О. С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 22 с.
2. Департамент полиции и погранохраны – создадим безопасность в совместной работе // Politseija Piirivalveameti : сайт. URL: <https://www.politseija.ee/ru/organisatsioon/politseija-piirivalveamet/> (дата звернення: 05.11.2017).
3. Politseija Piirivalveameti põhimäärus: redaktsiooni jõustumise kp : 01.01.2010. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13222715> (дата звернення: 05.11.2017).

Одержано 06.11.2017

УДК 340.12

Володимир Миколайович ШАПОВАЛ,

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4826-8463>*

ПРАВО І ПРАВОПОРЯДОК У ЖИТТІ СОЦІУМУ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

1. Людське суспільство являє собою складну систему, що має безліч складових елементів, об'єднаних в одне ціле структурними, функціональними та іншими зв'язками.
2. Цілісність, стабільне існування і поступальний розвиток загальнолюдської соціальної системи забезпечується впорядкованістю і злагодженою діяльністю всіх її сфер.
3. Полярними станами даної системи є порядок і хаос, що змінюють одне одного на різних етапах історичного розвитку соціуму і мають різну ступінь прояву, а також свої підстави і наслідки.
4. Ідеальний порядок у суспільстві міг би бути забезпеченим у тому випадку, якщо вдалося б привести у повну гармонію діяльність множини людей, об'єднати цю діяльність загальними цілями, направити в одне русло.
5. Насправді соціум характеризується неймовірним розмаїттям інтересів і напрямів діяльності, що нерідко носять прямо протилежний характер, вступають у непримиренні протиріччя, наслідком чого є реальні конфлікти у соціумі, більші чи менші хаосогенні прояви.
6. В історії людства неодноразово робилися спроби знайти спільні цілі, об'єднати інтереси різних людей, спрямувати їх діяльність у загальне русло, знизивши конфліктність і, відповідно, збільшивши гармонію і порядок.
7. Для об'єднання сил і можливостей людей використовувалися найрізноманітніші інструменти і методи, починаючи від грубої сили і закінчуючи маніпуляцією свідомістю за допомогою релігії, засобів масової інформації, реклами, політичної демагогії тощо.
8. Більш ефективними і, можна сказати, більш органічними засобами гармонізації стосунків між людьми виступають мораль і право, що виникли ще на ранніх стадіях розвитку людських спільнот, і далі, з ростом і ускладненням суспільства, зазнавали постійних змін і вдосконалення.
9. Мораль, згідно загальноприйнятим уявленням, – це негласні правила, що забезпечують узгодження діяльності окремих індивідів з інтересами загалу, найчастіше, – малої соціальної групи, членом якої виступає будь який індивід.
10. Узгодження діяльності різних малих соціальних груп у рамках великого соціуму, спрямування цієї діяльності у бік загальнозначущих цілей – це вже завдання інших соціальних механізмів, серед яких не останнє місце займають політика і право.
11. Хоча мораль має досить гнучкі і такі, що тонко працюють механізми впливу, а моральні санкції в окремих випадках можуть бути досить ефективними, її слабкою стороною є те, що високоморальна поведінка можлива при наявності високого рівня моральної свідомості, що навряд чи можливе за межами малих соціальних груп.